

معافیت‌های مالیات مانع برای درآمدهای مالیات

الهه رحیم دوست^۱

چکیده

معافیت‌های مالیاتی گسترده و بلندمدت در سال‌های اخیر مانع استفاده حداکثری از ظرفیت‌های مالیات‌ستانی از بخش‌های تولیدی در کشور شده است. همچنین، حجم بالا و همچنین موارد متعدد معافیت مالیاتی در اقتصاد تبعیاتی مانند: افزایش تبعیض مالیاتی و تحمیل فشار بیشتر بر فعالیت‌های غیرمعاف، کاهش فضای رقابتی، عدم دسترسی مناسب به اطلاعات مالی و اقتصادی فعالیت‌های معاف، افزایش زمینه‌های اجتناب و فرار مالیاتی، پراکندگی معافیت‌های مالیاتی در قوانین مختلف و افزایش درخواست‌های مکرر درخصوص استفاده از معافیت‌های مالیاتی را به همراه داشته است. لذا، اهمیت بازنگری در معافیت‌های مالیاتی موجود اهمیت وافری دارد. از این‌رو، ضمن پیشنهاد به بررسی لزوم یا عدم لزوم استمرار معافیت‌های مالیاتی؛ کاهش دامنه معافیت‌های مالیاتی، طراحی مالیات‌ها در جهت افزایش کارایی اقتصاد، کوتاه‌مدت بودن معافیت‌های مالیاتی و حذف تدریجی آن و شفافیت و صریح بودن قوانین مالیاتی، پیشنهاد می‌شوند.

واژگان کلیدی: مالیات‌ها، معافیت‌های مالیاتی، تبعیض مالیاتی.

مقدمه

دیگر جریان وجوه در فعالیت‌های گوناگون غیرشفاف و نامعلوم است. در ایران معافیت‌های مالیاتی زیادی وجود دارد که از جمله آن‌ها می‌توان به درآمدهای فعالان اقتصادی مناطق آزاد تجاری - صنعتی و مناطق ویژه اقتصادی، سود سپرده‌های بانکی، صادرات برخی از مواد خام و نهاده‌های تولید، فعالیت‌های انتشاراتی و مطبوعاتی، مدارس غیرانتفاعی و فعالیت‌های فرهنگی و هنری اشاره کرد. این فهرست بلندبالای معافیت‌های مالیاتی در کشور که اکثراً غیرهدفمند، غیرمشروط و دائمی است، ضمن آن‌که موجب کاهش شدید درآمدهای مالیاتی شده است، باعث شده در عمل، نظام مالیاتی یکی از کارکردهای اصلی خود یعنی بازتوزیع درآمد را به درستی انجام ندهد.

بر اساس مبانی نظری و تجارب سایر کشورها، حمایت از کسب‌وکارها و فعالیت‌های اقتصادی به‌ندرت از مسیر اعطای معافیت مالیاتی به آن فعالیت‌ها می‌گذرد و یکی از مهم‌ترین دلایل این مهم آن است که وجود چنین معافیت‌های غیرهدفمندی موجب بروز پدیده خزش معافیت‌های مالیاتی (تلاش برای معاف شدن گروه‌های مختلف) و نیز افزایش عدم شفافیت در فعالیت‌های مذکور می‌شود؛ مسائلی که هم‌اکنون به دلیل دامنه گسترده معافیت‌ها در قوانین مالیاتی ایران شاهد آن هستیم. در واقع از یک‌طرف فعالیت‌های مختلف اقتصادی با استناد به معافیت سایر فعالیت‌ها به‌دنبال معاف نمودن خود از پرداخت مالیات هستند و از طرف

انگیزه‌های شغل‌آفرینی، انتقال فناوری، ارتقای صادرات اعطا می‌شود.

معافیت‌های مالیاتی مانند معافیت بخش کشاورزی، صادرات کالاهای غیرنفتی و خدمات، معافیت برخی شرکت‌های تعاونی موضوع ماده ۱۳۳ قانون مالیات‌های مستقیم، کارگاه‌های فرش دستباف، سود بانکی، سود و جوایز اوراق مشارکت و غیره در این دسته قرار می‌گیرند.

۱-۲. معافیت منطقه‌ای

توسعه منطقه‌ای هدفی رایج در انگیزه‌های مالیاتی اغلب کشورها می‌باشد. معمولاً سرمایه‌گذاران در مناطق منتخب که معمولاً دور افتاده‌تر یا کمتر توسعه‌یافته یا دارای سطوح بالای بیکاری هستند، از معافیت‌های کامل مالیاتی، ارفاق‌های سرمایه‌گذاری یا استهلاك سریع برخوردار می‌شوند: از جمله این نوع معافیت‌ها در قوانین مالیاتی کشور می‌توان از معافیت خاص واحدهای تولیدی یا معدنی در بخش‌های تعاونی و خصوصاً واقع در مناطق کمتر توسعه‌یافته، موضوع ماده ۱۳۲ قانون مالیاتی مستقیم، معافیت مالیاتی مناطق آزاد تجاری و صنعتی، مناطق ویژه اقتصادی و معافیت پنجاه درصدی مالیات حقوق کارکنان شاغل در مناطق کمتر توسعه‌یافته نام برد.

۱-۳. معافیت مالیاتی معیشتی یا پایه درآمدی

این معافیت برای هدف قرار دادن درآمدهای پایین در راستای اصل توانایی پرداخت مالیات و با تعیین آستانه مشمولیت برقرار می‌گردد. در این حالت یک سطح درآمدی حداقل در نظر گرفته می‌شود و کلیه افرادی که دارای درآمد کمتر از مبلغ تعیین شده می‌باشند، از

در گزارش حاضر به بررسی معافیت‌های مالیاتی در کشور پرداخته می‌شود. بخش اول گزارش به بررسی انواع معافیت‌های مالیاتی پرداخته، بخش دوم به بررسی اهمیت و جایگاه معافیت‌های مالیاتی در سیاست‌گذاری اقتصادی اختصاص یافته، در بخش سوم به مهم‌ترین معافیت‌های مالیاتی در ایران و چالش‌های مرتبط با آن‌ها و برآورد معافیت‌های مالیاتی سال ۱۴۰۰ خواهیم پرداخت و نهایتاً بخش چهارم به نتیجه‌گیری و پیشنهادات اختصاص یافته است.

۱. انواع معافیت‌های مالیاتی

رویکرد معافیت مالیاتی بخشش یا عدم دریافت قسمتی یا حتی کل مالیات متعلق به یک شخص حقیقی یا حقوقی و آن هم برای مدت محدود یا دائمی، به‌عنوان بار حمایتی متداول در کنار سایر سیاست‌ها، توسط دولت و به‌منظور اهداف اقتصادی، اجتماعی، سیاسی و امنیتی به‌کار می‌رود. در هر حال معافیت مالیاتی برای حمایت از توسعه مناطقی خاص، فعالیت‌های ویژه اقتصادی یا به‌منظور کمک به قشر خاصی اعطا می‌شود. به‌طور کلی معافیت‌های مالیاتی را می‌توان در اقسام زیر طبقه‌بندی کرد:

۱-۱. معافیت بخشی

این نوع معافیت بر بخش خاص اقتصادی یا فعالیت‌های ویژه تولیدی یا خدماتی که ضرورت تقویت و حمایت و یا توسعه آن بخش‌ها بر اساس مطالعات و برنامه‌ریزی اقتصادی و صنعتی کشور یا حتی پایین بودن بخش‌های خاص که ضرورت تداوم فعالیت آن‌ها اجتناب‌ناپذیر می‌باشد و همچنین با

درآمدها و کاهش نابرابری‌ها خواهد داشت. از طرف دیگر، رشد متعادل و متوازن بخش‌های مختلف اقتصادی از طریق هدایت برنامه‌ریزی شده منابع، یکی از رسالت‌های مهم حاکمیت می‌باشد که از طریق توزیع امکانات و منابع به صورت عادلانه و منطقی میان فعالیت‌های اقتصادی بخش‌های مختلف و مناطق کشور اعمال می‌گردد. سیاست‌های مالیاتی از طریق نرخ‌های ترجیحی و تشویقی و انواع معافیت‌های مالیاتی بخشی از انگیزه‌های لازم جهت سوق دادن سرمایه‌ها به بخش‌های اقتصادی و مناطق خاص را تأمین می‌نماید.

یکی از مهم‌ترین روش‌ها اعطای معافیت مالیاتی است که می‌تواند عاملی برای تشویق سرمایه‌گذاری باشد. به لحاظ نظری، اعطای معافیت مالیاتی سود ناشی از سرمایه‌گذاری و به تبع آن نرخ بازدهی مورد انتظار سرمایه‌گذاری را افزایش می‌دهد که این امر موجب افزایش انگیزه سرمایه‌گذاری می‌شود. در واقع، معافیت مالیاتی یا افزایش نرخ بازدهی داخلی موجب تشویق سرمایه‌گذاران به سرمایه‌گذاری می‌گردد. اما باید توجه داشت که استفاده از معافیت مالیاتی به تنهایی تأثیر چندانی روی سرمایه‌گذاری نمی‌گذارد، زیرا عوامل متعدد دیگری مانند نرخ تورم، نوسانات نرخ ارز، نرخ سود تسهیلات بانکی، حقوق مالکیت و غیره نیز بر سرمایه‌گذاری تأثیرگذارند.

مرور برنامه‌های توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی دولت بیانگر آن است که یکی از راهکارهای دولت در اجرای سیاست‌های درآمدی، اعطای بخشودگی یا تخفیف مالیاتی برای سرمایه‌گذاری‌های

پرداخت مالیات معاف شده و درآمد بیشتر از سطح تعیین‌شده مشمول مالیات می‌گردد. معافیت‌های موضوع مواد ۵۷، ۸۴ و ۱۰۱ قانون مالیات‌های مستقیم در زمره این نوع معافیت‌ها می‌باشند.

۱-۴. معافیت به دلیل رعایت اصل صرفه‌جویی در وصول مالیات‌ها

در بعضی مکان‌ها و برخی فعالیت‌ها درآمد وجود دارد، اما تشخیص آن درآمدها، تعیین و وصول مالیات بابت آن‌ها به آسانی میسر نیست تا حدی که ممکن است حتی هزینه‌های اداری و تشخیص و وصول از مبلغ وصولی بیشتر باشد و یا ممکن است با مطرح نمودن مالیات برای این منابع معضلات اجتماعی خاصی به وجود آید و یا پرداختن به این منابع کم‌اهمیت و ناچیز موجب اتلاف وقت و نقص رسیدگی نسبت به منابع و پرونده‌های با اهمیت دیگر شود. به همین دلیل، معمولاً در این موارد معافیت یا حداقل تسهیلات مالیاتی ویژه‌ای مقرر می‌شود تا رعایت سهولت و صرفه‌جویی در اجرای قانون فراهم شده باشد.

۲. بررسی اهمیت و جایگاه معافیت‌های مالیاتی در سیاست‌گذاری اقتصادی

هر چند نقش اصلی مالیات‌ها تأمین منابع مالی دولت‌ها جهت اعمال حاکمیت است، ولی تأثیرات توزیعی و تخصیصی مالیات‌ها آن‌ها را به ابزارهای مؤثری جهت اعمال سیاست‌های مالی دولت‌ها تبدیل نموده است. از جمله وظایف مهم دولت‌ها توسعه عدالت اجتماعی است که استفاده از سیاست‌های مالیاتی مناسب آثار قابل‌توجهی در توزیع مجدد

بهای خدماتی است که دولت به صورت مستقیم و غیرمستقیم به مردم ارائه می‌کند. حجم بالا و همچنین موارد متعدد معافیت مالیاتی در اقتصاد کشور از یک سو و ناکارآمدی معافیت‌های مذکور از سوی دیگر سبب به وجود آمدن برخی چالش‌ها در اقتصاد شده است که از آن جمله می‌توان به موارد زیر اشاره نمود:

- کاهش درآمدهای مالیاتی دولت؛
 - افزایش تبعیض مالیاتی و تحمیل فشار بیشتر بر فعالیت‌های غیرمعاف؛
 - کاهش فضای رقابتی؛
 - عدم دسترسی مناسب به اطلاعات مالی و اقتصادی فعالیت‌های معاف؛
 - افزایش زمینه‌های اجتناب و فرار مالیاتی؛
 - پراکندگی معافیت‌های مالیاتی در قوانین مختلف؛
 - افزایش درخواست‌های مکرر در خصوص استفاده از معافیت‌های مالیاتی.
- معافیت‌های مالیاتی با هر اسم و عنوانی موجب تقلیل در میزان درآمدهای مالیاتی می‌شود. در صورتی که بخشی از مالیات، از طریق معافیت بی‌مورد حذف شود، موجب تبعیض شده و چنانچه به صورت بی‌رویه و بر مبنای خواست‌ها و اعتراضات شخصی و بدون توجه مالی و اقتصادی اعمال گردد، طبیعتاً موجب گسترش فساد و فرار مالیاتی می‌شود و زمینه‌های بی‌اعتنایی آحاد جامعه نسبت به مقررات مالیاتی را به همراه خواهد داشت. (منبع: سازمان امور مالیاتی، معاونت برنامه‌ریزی و فناوری اطلاعات، دفتر مطالعات و تحقیقات مالیاتی، کالبدشکافی اهداف وضع مالیات در ایران، ۱۳۸۹).

زیربنایی و سرمایه‌گذاری‌هایی است که به تولید، ارزآوری و استقرار تولیدکنندگان در نقاط محروم و کمتر توسعه‌یافته کمک نماید.

۳. مهم‌ترین معافیت‌های مالیاتی در ایران و چالش‌های مرتبط با آنها و برآورد معافیت‌های مالیاتی سال ۱۴۰۰

در مجموعه قوانین مالیاتی و سایر قوانین موضوعه موارد متعددی از بخشودگی و معافیت‌های صریح و پنهان وجود دارد که بیان آثار درآمدی، توزیعی و تخصیصی آن‌ها نیاز به مطالعه و بررسی‌های عمیق کارشناسی دارد، اما آنچه مشهود است وجود منابع حاصل از صادرات نفت خام، عاملی منفی در جهت حرکت به سمت شناسایی فعالیت‌های شناسایی نشده و همچنین حذف معافیت‌های غیرضروری بوده است، اما با توجه به شرایط فعلی اقتصادی جهان و کشور و همچنین با عنایت به ملاحظات سیاسی از جمله تحریم‌های بین‌المللی، بازنگری در انواع معافیت‌های اعطایی از اهمیت بالایی برخوردار است. بررسی قوانین مالیاتی کشور حاکی از آن است که مهم‌ترین معافیت‌های مالیاتی، معافیت مالیاتی در بخش کشاورزی، واحدهای تولیدی و معدنی، معافیت‌های مالیاتی مناطق آزاد و مناطق محروم، معافیت مالیاتی صادرات غیرنفتی، معافیت مالیاتی درآمد و حقوق و معافیت فعالیت‌های فرهنگی و هنری، مدارس و دانشگاه‌های غیرانتفاعی می‌باشد. در اصل معافیت‌های مالیاتی بدون توجه به منزله فرار مالیاتی بوده و فرار مالیاتی هم به منزله عدم پرداخت

جدول شماره (۱) برآورد معافیت‌های مالیاتی سال ۱۴۰۰ را نشان می‌دهد. به‌طور کلی مجموع معافیت‌های مالیاتی اعطایی در سال ۱۴۰۰ به بخش‌ها و نهادهای مختلف اعطا شده است، حدود ۲,۲۳۱,۶۸۶ میلیارد ریال می‌باشد.

جدول ۱: برآورد معافیت‌های مالیاتی در سال ۱۴۰۰ (میلیارد ریال)

ردیف	شرح معافیت	ماده قانونی	برآورد معافیت مالیاتی سال ۱۴۰۰
۱	درآمد اجاره واحدهای مسکونی	تبصره ۱۱ ماده ۵۳ ق.م.م	۱۰۷۶۲۸
۲	فعالیت‌های کشاورزی و دامپروری و...	ماده ۸۱ ق.م.م	۷۲۳۱۶
۳	درآمد شرکت‌ها و اتحادیه‌های تعاونی	تبصره ۶ ماده ۱۰۵ ق.م.م	۱۸۷
۴	افزایش درآمد ابرازی نسبت به سال قبل	تبصره ۷ ماده ۱۰۵ و تبصره ماده ۱۳۱ ق.م.م	۱۵۱۲۶
۵	درآمد ابرازی ناشی از فعالیت‌های شرکت‌های تولیدی و معدنی اشخاص حقوقی غیردولتی در واحدهای تولیدی یا معدنی	صدر ماده ۱۳۲ ق.م.م	۲۱۶۰۹
۶	درآمدهای خدماتی بیمارستان‌ها، هتل‌ها و مراکز اقامتی گردشگری اشخاص حقوقی غیردولتی	قسمت اخیر ماده ۱۳۲ ق.م.م	۳۲۸
۷	افزایش ۵۰ درصدی نیروی کار شاغل واحدهای تولیدی و خدماتی و سایر مراکزی که دارای بیش از ۵۰ نفر نیروی کار شاغل هستند	بند ب ماده ۱۳۲ ق.م.م	۴
۸	افزایش درصد مشوق مشارکت سرمایه‌گذاری خارجی	بند ح ماده ۱۳۲ ق.م.م	۲
۹	صادرات حداقل ۲۰ درصد از محصولات تولیدی شرکت‌های خارجی با استفاده از ظرفیت واحدهای تولیدی داخلی در ایران	صدر بند خ ماده ۱۳۲ ق.م.م	۹۴
۱۰	افزایش دوره برخورداری محاسبه مالیات به نرخ صفر برای واحدهای اقتصادی واقع در شهرک‌های صنعتی یا مناطق ویژه اقتصادی	بند پ ماده ۱۳۲ ق.م.م	۵۲۶
۱۱	افزایش زمان برخورداری محاسبه مالیات به نرخ صفر برای سرمایه‌گذاری در مناطق کمتر توسعه‌یافته	ردیف ۱ بند ث ماده ۱۳۲ ق.م.م	۸۶۱
۱۲	مشوق سرمایه‌گذاری مجدد	ذیل ردیف ۲ بند ث ماده ۱۳۲ ق.م.م	۱۱
۱۳	درآمد حمل‌ونقل اشخاص حقوقی غیردولتی	ذیل ردیف ۲ بند ث ماده ۱۳۲ ق.م.م	۱۲
۱۴	درآمد ابرازی دفاتر گردشگری و زیارتی دارای مجوز از مراجع قانونی ذیربط از محل جذب گردشگر خارجی یا اعزام زائر به عربستان، عراق و سوریه	بند ز ماده ۱۳۲ ق.م.م	۱۲۳
۱۵	تأسیسات ایرانگردی و جهانگردی	بند ر ماده ۱۳۲ ق.م.م	۴۹۹
۱۶	هزینه‌های تحقیقاتی و پژوهشی	بند س ماده ۱۳۲ ق.م.م	۱
۱۷	فعالیت‌های صندوق حمایت از توسعه بخش کشاورزی و شرکت‌های تعاونی روستایی، عشایری و ...	ماده ۱۳۳ ق.م.م	۳۶۴۴
۱۸	مدارس و مراکز آموزشی غیرانتفاعی	ماده ۱۳۴ ق.م.م	۶۹۵۴
۱۹	معافیت تأمین مالی پروژه یا طرح و سرمایه در گردش بنگاه‌های تولیدی در قالب عقود مشارکتی	ماده ۱۳۸ مکرر ق.م.م	۹۶۰
۲۰	هدایا، درآمدها و دریافتی نقدی و غیرنقدی	ماده ۱۳۹ ق.م.م	۲۶۶۶۲۶

ردیف	شرح معافیت	ماده قانونی	برآورد معافیت مالیاتی سال ۱۴۰۰
۲۱	درآمد ناشی از فعالیت‌های انتشاراتی و مطبوعاتی و قرآنی (دارای مجوز از وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی (فرهنگی و هنری))	بند ل ماده ۱۳۹ ق.م.م	۴۸۸۵
۲۲	درآمدهای حاصل از فعالیت‌های غیرانتفاعی	تبصره ۱ ماده ۱۳۹ ق.م.م	۴۶۵
۲۳	درآمد حاصل از صادرات	ماده ۱۴۱ ق.م.م	۱۰۱.۱۶۷
۲۴	درآمد حاصل از صادرات کالاهای مختلف که به صورت عبوری (ترانزیت) به ایران وارد و بدون تغییر در ماهیت یا با انجام کاری بر روی آن صادر می‌شوند	تبصره یک ماده ۱۴۱ ق.م.م	۴۰۷
۲۵	کارگاه‌های فرش دستباف و صنایع دستی	ماده ۱۴۲ ق.م.م	۱۵۰
۲۶	بخشودگی مالیات شرکت‌های بورسی و فروش کالا در بورس‌های کالایی	ماده ۱۴۳ ق.م.م	۱۲.۷۲۶
۲۷	صندوق‌های سرمایه‌گذاری	تبصره ۱ ماده ۱۴۳ مکرر ق.م.م	۱۴۰.۵۲۵
۲۸	حق اختراع یا حق اکتشاف برای مخترعین و مکتشفان و نیز درآمد ناشی از فعالیت پژوهشی و تحقیقاتی مراکز دارای پروانه تحقیق از وزارتخانه‌های ذی‌صلاح	ماده ۱۴۴ ق.م.م	۱
۲۹	سود سپرده و جوایز بانک‌ها و مؤسسات اعتباری غیربانکی مجاز	بندهای ۱ تا ۴ تبصره ماده ۱۴۵ ق.م.م	۲۹۸.۹۶۷
۳۰	سود و جوایز متعلق به اوراق مشارکت	بند ۵ ماده ۱۴۵ ق.م.م	۲۴.۱۷۳
۳۱	فعالیت‌های حاصل از توافقنامه‌های مالیاتی	موضوع ماده ۱۶۸ ق.م.م	۳.۳۶۴
۳۲	معافیت سازمان‌های وابسته به شهرداری‌ها	ماده ۲۸۰ ق.م.م	۵.۴۲۵
۳۳	درآمدهای نهادهای واسط	ماده ۱۱ قانون توسعه ابزارهای مالی	۱۲.۴۹۲
۳۴	فعالیت‌های اقتصادی در مناطق آزاد تجاری	ماده ۱۳ قانون چگونگی اداره مناطق آزاد تجاری	۱۸۳.۹۹۹
۳۵	محصولات دانش‌بنیان	بخش الف ماده ۳ قانون حمایت از شرکت‌های دانش‌بنیان	۵.۴۱۴
۳۶	واحدهای پژوهشی و فناوری و مهندسی واقع در پارک‌های فناوری	ماده ۹ قانون حمایت از شرکت‌های دانش‌بنیان	۹۳۸
۳۷	محصولات کشاورزی، دامی، نهاده‌ها و خوراکی‌های ضروری	جز (۱)، (۲)، (۳)، (۴) و (۱۵) ماده (۱۲) قانون مالیات بر ارزش افزوده	۲۱۵.۹۵۰
۳۸	تولیدات فرهنگی و رسانه‌ای	جز (۵) ماده (۱۲) قانون مالیات بر ارزش افزوده	۷۹۸
۳۹	کالاهای همراه مسافر و مبادلات کالاها و خدمات داخل مناطق آزاد و ویژه	جز (۷) ماده (۱۲) و ماده (۶) قانون مالیات بر ارزش افزوده	۲,۳۰۰
۴۰	اموال غیرمنقول (اعم از عین و منفعت)	جز (۸) ماده (۱۲) قانون مالیات بر ارزش افزوده	۱۸۵,۴۵۲
۴۱	دارو، خدمات درمانی، و آموزشی	جز (۹) و (۱۴) ماده (۱۲) قانون مالیات بر ارزش افزوده	۱۳۱,۵۳۱
۴۲	خدمات حمل‌ونقل عمومی مسافری	جز (۱۲) ماده (۱۲) قانون مالیات بر ارزش افزوده	۱۳,۰۰۴

ردیف	شرح معافیت	ماده قانونی	برآورد معافیت مالیاتی سال ۱۴۰۰
۴۳	فرش دستباف	جز (۱۳) ماده (۱۲) قانون مالیات بر ارزش افزوده	۱۰۲
۴۴	صادرات	ماده (۱۳) قانون مالیات بر ارزش افزوده	۳۵۷,۸۴۰
۴۵	خدمات مالی	جز (۱۱) ماده (۱۲) قانون مالیات بر ارزش افزوده	۳۲,۱۰۰
مجموع			۲,۲۳۱,۶۸۶

منبع: مرکز پژوهش‌های مجلس.

در خصوص استفاده از معافیت‌های مالیاتی شده است. با عنایت به موارد اشاره شده، اهمیت بازنگری در معافیت‌های مالیاتی موجود، اهمیت دوچندان پیدا می‌کند، لذا ضمن پیشنهاد به بررسی لزوم یا عدم لزوم استمرار معافیت‌های مالیاتی موجود انجام موارد ذیل توصیه می‌شوند:

- **کاهش دامنه معافیت‌های مالیاتی:** یکی از راهکارهای کاهش معافیت‌های مالیاتی و متعاقباً افزایش درآمدهای مالیاتی، کاهش دامنه معافیت‌های مالیاتی و هدفمند کردن این گونه مالیات‌ها در راستای حمایت از یک‌سری فعالیت‌های خاص که دارای ویژگی‌های برجسته همچون ارزآوری، اشتغال‌زایی و برخورداری از فناوری مدرن هستند، می‌باشند. در این خصوص کاهش معافیت نهادهای عمومی غیردولتی و شرکت‌های وابسته به آستان‌های مقدسه در راستای افزایش فضای رقابت اقتصادی و افزایش شفافیت اطلاعات مالی و اقتصادی پیشنهاد می‌شود.

- **طراحی مالیات‌ها در جهت افزایش کارایی اقتصاد:** معافیت‌های مالیاتی برای پوشش ریسک بخش‌های تولیدی به فعالان اقتصادی در بخش‌های

به لحاظ نظری، اعطای معافیت مالیاتی سود ناشی از سرمایه‌گذاری و به تبع آن نرخ بازدهی مورد انتظار سرمایه‌گذاری را افزایش می‌دهد که این امر موجب افزایش انگیزه سرمایه‌گذاری می‌شود.

جمع‌بندی و پیشنهادها

وجود معافیت‌های مالیاتی گسترده و بلندمدت در سال‌های اخیر مانع استفاده حداکثری از ظرفیت‌های مالیات‌ستانی از بخش‌های تولیدی در کشور شده است. علاوه بر این، حجم بالا و همچنین موارد متعدد معافیت مالیاتی در اقتصاد کشور سبب به وجود آمدن برخی چالش‌ها از جمله: افزایش تبعیض مالیاتی و تحمیل فشار بیشتر بر فعالیت‌های غیرمعاف، کاهش فضای رقابتی، عدم دسترسی مناسب به اطلاعات مالی و اقتصادی فعالیت‌های معاف، افزایش زمینه‌های اجتناب و فرار مالیاتی، پراکندگی معافیت‌های مالیاتی در قوانین مختلف و افزایش درخواست‌های مکرر

- برآورد معافیت‌های مالیاتی در ایران، دنیای اقتصاد.

تولیدی اختصاص یابد و در اعطای معافیت‌های مالیاتی بخشی و نهادی، اعطای مالیات باید به گونه‌ای باشد که موجب تبعیض و درنهایت کاهش رقابت‌پذیری نشود، معافیت‌ها باید به گونه‌ای باشند که افزایش رقابت‌پذیری را به دنبال داشته باشند.

- **کوتاه‌مدت بودن معافیت‌های مالیاتی و حذف تدریجی آن:** سیاست معافیت مالیاتی در بلندمدت آثار منفی جانبی همچون کاهش انگیزه پرداخت مالیات، افزایش اجتناب و فرار مالیاتی را به همراه خواهد داشت، لذا بهتر است سیاست‌های مالیاتی ماهیت کوتاه‌مدت داشته باشند و درصد معافیت نیز به تدریج کاهش و درنهایت بعد از چند سال به صفر برسد.

- **شفافیت و صریح بودن قوانین مالیاتی:** یکی از اشکالات اصلی معافیت‌های مالیاتی رایج در کشور آن است که قوانین مالیاتی در یک قانون واحد تجمیع نشده و یک مرجع قانونی مشخص در این خصوص تصمیم‌گیری نمی‌کند و این اتفاق، منجر به عدم شفافیت و صراحت در قوانین شده است. لذا برای رفع این مشکلات پیشنهاد می‌شود که معافیت‌های مالیاتی در یک قانون تجمیع و توسط یک مرجع قانونی تصمیم‌گیری شود.

منابع

- بررسی تجارب کشورها در زمینه معافیت‌های مالیاتی، مرکز پژوهش‌های مجلس.
- آسیب‌شناسی نظام مالیاتی در ایران، نظری، علیرضا، فصلنامه سیاست‌های مالی و اقتصادی.

رویکرد معافیت مالیاتی بخشش یا عدم دریافت قسمتی یا حتی کل مالیات متعلق به یک شخص حقیقی یا حقوقی و آن هم برای مدت محدود یا دائمی، به‌عنوان بار حمایتی متداول در کنار سایر سیاست‌ها، توسط دولت و به‌منظور اهداف اقتصادی، اجتماعی، سیاسی و امنیتی به کار می‌رود.

